Kwota wolna a samorząd

Kategoria: Felietony
Opublikowano: niedziela, 01, listopad 2015 20:09
Grzegorz P. Kubalski
Odsłony: 2394

W minionym tygodniu Trybunał Konstytucyjny uznał, że przepisy podatkowe odrywające wysokość kwoty wolnej od podatku dochodowego od osób fizycznych od obiektywnych kryteriów społeczno-gospodarczych i społecznych nie spełniają podstawowego standardu państwa prawnego, a tym samym są niekonstytucyjne. Rozstrzygnięcie Trybunału daje zwycięzcom minionych wyborów parlamentarnych do ręki dodatkowy argument za szybkim wprowadzeniem zmian w ustawie o PIT; zmian, które jeśli nie będą przemyślane mogą całkowicie zdemolować funkcjonowanie samorządu terytorialnego.

Pierwsze zagrożenie jest związane z ewentualnym drastycznym spadkiem poziomu dochodów poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego – zwłaszcza gmin. Przypomnieć bowiem należy, że udział samorządu terytorialnego we wpływach z podatku PIT jest na poziomie 50%; jednocześnie w podatkach, które wzrosną w wyniku podniesienia wysokości kwoty wolnej – przede wszystkim podatku VAT udział sektora samorządowego jest zerowy. O ile zatem budżet państwa zrekompensuje sobie w niemałym stopniu uszczerbek swoich dochodów, to jednostki samorządu terytorialnego takiej możliwości mieć nie będą. Biorąc pod uwagę relatywnie niewielką nadwyżkę operacyjną uzyskiwaną przez poszczególne gminy, czy powiaty utrata znacznych dochodów z podatku PIT będzie równoznaczna z utratą zdolności do realizacji zadań publicznych – przynajmniej na ich obecnym poziomie.

Drugie zagrożenie jest znacznie trudniej uchwytne i może wystąpić w sytuacji, gdy jakiś system rekompensujący przewidziany zostanie. Udziały w podatkach dochodowych są zaliczane do dochodów własnych (choć wielu ekonomistów z taką prawniczą kwalifikacją się nie zgadza), więc rekompensata powinna mieć taki sam charakter. Może jednak wystąpić pokusa, aby stanowiła ona prosty transfer z budżetu państwa – stanowiący chociażby nową część subwencji ogólnej. Rozwiązanie takie znalazłoby zresztą poparcie również części samorządowców. Byłoby ono jednak uderzeniem w podstawy samorządu jako takiego; złożeniem fundamentalnej zasady, na której samorządność się opiera, zasady samodzielności, na ołtarzu stabilności i przewidywalności dochodów. Oczywiście mogę usłyszeć argumenty, że przecież subwencja ogólna jest transferem nie mającym oznaczonego celu, więc samodzielność nie będzie tu zagrożona – tyle tylko, że jak pokazał przykład tegorocznej ustawy okołobudżetowej władze centralne nie mają zbytnich zahamowań przed wprowadzaniem ścisłego ukierunkowania środków subwencyjnych.

Jakie zatem zmiany powinny nastąpić wraz z podniesieniem kwoty wolnej? W mojej ocenie dwojakie.

Zmiany w PIT są w mojej ocenie dobrą okazją do zmiany charakteru tego podatku i przekazania go jednostkom samorządu – nie tylko w rozumieniu kwot, lecz pełnego władztwa podatkowego. Wówczas poszczególne wspólnoty będą mogły zdecydować, czy chcą niższego poziomu opodatkowania kosztem niższej jakości usług publicznych, czy też wręcz przeciwnie – wyższych podatków i lepszej administracji. Po 25 latach wolnej Polski chyba już najwyższy czas na wyraźne uświadomienie wszystkim, że samorząd to nie władze rozdające wszystkim pieniądze, które nie wiadomo skąd się biorą. Samorząd to sposób zarządzania naszymi własnymi pieniędzmi w celu zaspokojenia zbiorowych potrzeb wspólnoty, w której żyjemy.

Jednocześnie należy zmienić sposób transferu środków subwencyjnych – tak aby były silniej powiązane z sytuacją konkretnej jednostki samorządu i co więcej – mobilizowały ją do aktywności. W przeciwnym wypadku będziemy utrzymywać stan analogiczny do niektórych przypadków w ramach pomocy społecznej – gdzie podopieczny nie podejmuje żadnych działań dla poprawy swojego losu, bo nie jest do tego zachęcany – w tym zachęcany bodźcami finansowymi – a wygodniej mu żyć na koszt innych.

Phoca PDF

Tyle tylko, że obie wymienione zmiany wymagają odrzucenia przeświadczenia o nieomylności państwa, a także dużej odwagi cywilnej. Czy jednego i drugiego wystarczy nowo wybranym władzom?

Grzegorz P. Kubalski

Phoca PDF